

V 14. dan junija 1639. leta je bil vložen temeljni kamen samostanu očetov kapucinov v navzočnosti Novomeškega prošta Nikolaja Mran-a, arhidijakona za Dolenjsko in ob enem župnika Cirkniskega in mnogo drugih duhovskih in svetnih gospodov. Mesto je plačalo za stavbo potrebno zemljišče, darovalo še 400 gl. v denarjih, 1200 gl. pa posodilo. Redovniki so skrbeli za poduk mladine do 1803. leta.

Za časa Lutrovih novotarij so se tudi Krščani gibali. Deželni stanovi so poslali v Krško Janeza Weikslerja, da naj jim oznanuje novo vero. Tedanji župnik in arhidijakon Polidor Montegnana, bil je pozneje prošt v Novomestu, zapodil je pridigarja iz lece. A meščani so se bili že toliko navzeli novega duhá, da so se zanj potegnili. Bila bi se župniku slaba godila, ako bi je ne bil naglo popihal v Celje. Za meščane je imela ta gorečnost slabe nasledke. Deželni knez, nadvojvoda Karol, poklical je Krškega sodnika in nekaj meščanov v Gradec ter jih tu vtaknil v ječo, kjer so imeli priliko premišljevati o novotarijah.

Tudi kmečkih uporov v 16. stoletji so se meščani udeležili. Naj se tu nekoliko omenijo. Že 1503. in 1513. leta so se vzdignili kmetje zoper samovoljno ravnanje graščakov in oskrbnikov, ali hitro je bil upor zadušen in uporniki so se povrnili zopet na svoja opravila. Dve leti pozneje (1515 l.) se zopet kmetje upró. Okolo Brežie se je bilo zbralo okolo 40.000 upornikov. Posvetujejo se, kako bi dobili zopet svoje stare pravice in svobodščine. Sklenejo na postavnej poti zahtevati svojih pravie. Zategadel odpošljejo poslance k cesarju Maksimiljanu v Avgsburg. Cesar jih odpravi z dobrimi obljubami. V tem so pa mislili uradniki in graščaki zatreti upor s tem, da so nekaj načelnikov zaprli in umorili. To silno razdraži zbrane uporneže, zatorej planejo nad gradove in samostane. Zlasti v Mehovskem gradu poleg Novomesta so strašno divjali. Baltazarja in Nikolaja Mindorferja ter dva druga viteza so treščili preko zidovja v globočino; ženo in hčere Mindorferjeve so pa oblekli v kmečko obleko ter jih tirali na polje, češ, naj delajo in poskusijo, kaj trpi uborni kmet. V tem se zberó brambovci, združijo se s cesarsko vojsko pod poveljstvom Jurija Herbersteina ter udarijo na združene čete upornikov pri Brežicah meseca septembra 1516. leta. Ustajniki so bili premagani; kar jih ni obležalo na bojišči, razkropili so se na vse strani ali pa bili ujeti, in te je zadela strašna osoda. — A to ni izmodrilo kmetov niti graščakov.

(Konec prihodnjíc.)

— x —

Karol Véliki in kovač.

Karol Véliki, kralj Frankov, je bil silno močan. Podkev je zdrobil z jedno roko kakor kos kruhá. Možá v železnej obleki je vzdignil in držal k višku, kakor kako igračo. Nekoč je jezdil ná izprehod. Med potjo se pripeti, da je konj izgubil podkev. Gre k bližnjemu kovaču, da bi mu novo podkev napravil. Ko je kovač podkev napravil, vzame jo Karol in jo zdrobí. rekoč: „Ta podkev ni za nič!“ Kovač napravi drugo, a to Karol zopet zdrobí. Tako tudi tretjo, četrto, peto i. t. d. Slednjíč sta prišla do jedne, katera je bila dosti trdna in s to podkuje kovač konja. Ko je delo izvršil, podá mu kralj za plačilo tolar. Kovač vzame tolar, dene ga med prste in ga zvije kakor košček papirja,

rekoč: „Ta tolar ni za nič!“ tako tudi družega, tretjega i. t. d. Kralj videč, da mu ne bo de mogel plačati, poda mu cekin. Kadar kovač vidi cekin v roci noče ga zviti, nego spravi ga in se kralju lepó zahvali. Kralj odjezdi dalje, veseleč se, da je našel sebi jednakega korenjaka.

Vaški v K.

Lov na veverice.

Po naših hribih imajo farani navadno po jednega duhovnika, kateri jim mašuje zjutraj ob šestih. Priložnost imajo potem počivati po ves dopóludne. Poležejo pod senco ovočnega drevja; roko si denó pod glavo, s klobukom si pokrijejo obraz, da jih ne motijo brenčéče muhe in dneva svit. Kdor je bolj zgóvoren in menj zaspan, poišče si družbe; tam se kramljá o vsem, kar koli kdo vé in zna. Ta pogovor mladih ljudi pa ne zanima vsikdar in mnogokrat se jim nit utrga ali pa poíde. Iger ne ljubijo naši ljudje; k večjemu naletiš pod kozolecem pastirje, da tákajo po deski solde. Postárni možak bi pač najraje krepčal se s kapljico vina, ali, ker žep, če ob vanj potolče, ne dá glasú, treba mu je zariti se v svoj ulnjak, kjer pod vplivom čebelne muzike kmalu zaspi in zasmrči.

Ali taka drémavost ne ugaja dijaku; saj se po dnevi ne utruji in po noči dovoljno naspí. Čemèl sem časih v hiši za mizo ter bobnajoč po njej podíl razposajene muhe. Naslonil sem glavo ob roko in tožil in stokal o dosádnosti. Sam sem bil v hiši, le ura je tik-takala na steni meni nasproti. A videč, da s tem ne odženem svojega nasprotnika, iskal sem pazljivo z očmi od stene do stene, od police do police orodja, ki bi mi pomagalo odgnati dosádnost. K sreči so se slednjič oči zapele ob puško jednocevko, ki je vsa zaprašena in s pajčevinami opredena visela gori v kotu.

Misli si, dragi bralec, vreme in naravo, kakeršna je v začetku meseca septembra. Po travnicih je ravnokar pokošena otava, hobotno poganja bledovijolčasti podlesek. Nekatera hruškova drevesa v sadnem vrtu stojé užé prazna in listje rumení in odpada, druga zoré in vsak trenotek se utrga rumení sad, vrší med listjem in cepne na tla, kjer naglo k sebi zvabi množico kakor baker rujavih mravelj. Reši jo te nesreče, poberi jo in utakni v žep! Med zelenim, vender užé rumeno opikanim listjem češpelj te pozdravlja plod, modrejši od nebá, ki se zastrt s sívimi, razkosanimi oblaki prostira nad vrtom in njivo, po katerej pastir preganja živino, da pogriže deteljo strnišnico. Čuješ njegov glas, ko vrača živino, vmes zalaja pes, sicer je pa vse tiho in mirno od domače hiše pa do mračnega jelovega gozda, ki po ónem brdu praznuje svoj nedeljski mir. Nekaka zaspanost ti poseda na oči v tem vesoljnem pokoji, pri tem vse objemajočem mrtvilu. Zlékneš se pod oreh, ki svoje korenine poganja preko skal odetih z robidovjem. Časih bleskne solčna luč po debelem rázkavem, napočenem deblu; po puškinem kopitu, ležečem poleg tebe, plešejo „zajčki“, če zamigne listje po vejah. Če pa zatisneš oči in se potopiš v morje svojih misli, vzbudi te nekov pad poleg glave. Ko se ozreš, vidiš oreh, kakó se kotaljá po bregu nizdolu. In če v ónej meri, v katerej je priletel oreh, pogledaš na drevo, molí ti od krošnje po deblu doli kosmat veveričin rep. Strastno zagrabiš za puško, napneš petelina . . .